

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész evre . . . 6 frt — kr.
 félévre 3 „ — „
 negyedévre . . 1 „ 50 „
 Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventuticza 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
 egyszer közölve 7 kr.,
 többször közölve 5 kr.
 Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Nagypénteken. (Sántha Károly.) — A zsinat. (Szabó Béla.) — A lóláb. (II.) (Dr. Masznyik Endre.) — Belföld. — Külföld. —
 Vegyesek.

Évnegyedes előfizetőinket előfizetésük megújítására kérjük.

Társult előfizetők az eddigi czimet használják.

A mult évről elmaradt tetemes hátrálékokra nézve a lap anyagi viszonyai arra kény-
 szeritene, hogy a tartozásokat az egyesekhez intézendő levelek útján kérjük be.

Az anyagi támogatás hiánya mellett a szellemi támogatást is nélkülöznünk kell,
 mit úgy a közönség, mint lapunk érdekében felemlíteni kötelességünknek tartunk azon reményben,
 hogy tisztársaink szives és hathatós közreműködését az eddiginél nagyobb mértékben fogjuk
 élvezhetni.

Szerkesztő.

Nagypénteken.

Föld megindul, gyászt ölt az ég,
 Sír az egész teremtettség,
 Hogy meghaltál, égi Felség.

*

Mi is bűnbánó könnyeket
 Hullatunk koporsód felett,
 Imálandó nagy Szeretet!

*

Folyóvizeknek módjára
 Szakadj könnyeinknek árja,
 Szívünket mosd meg tisztára!

*

Oh Jézus, ártatlan Bárány,
 Válts meg a kereszt oltárán
 Bűneinktől, véred árán!

*

Ím megvalljuk, hogy vétkeztünk,
 Kárhozatba ezért estünk,
 Térdet hajtva Hozzád esdünk.

*

Oh töröld el bűneinket,
 Sebeiddel gyógyíts minket
 És nyugtasd meg szívünket!

*

Előtted fogadást teszünk:
 Néked élünk, Benned hiszünk
 S Hozzád végig hívek leszünk!

*

Átöleljük keresztfádat
 S kél szívünkben mély bűnbánat —
 Engeszteld értünk Atyádat!

Sántha Károly.

A zsinat.

Minden embernek van — kath. felfogás szerint — egy szentje, a kihez imádkozik, a kitől minden sebére gyógyírt, minden bajában segítséget vár. Ha discreditálja magát vagy elkopik, nem baj; eldobják, lesz más. — Úgy látszik, az evang. egyház sem idegenkedik e felfogástól; jelenleg legalább határozottan van az egész egyháznak egy ilyen szentje és ez a — zsinat. Most ettől vár kiki javulást, jobbulást, haladást, rendet, életet, igazságot, mindent, de mindent. A ki még egy kissé skeptikus akar lenni, az is legfeljebb e szentnek jó indulatában, vagy önzetlenségében kételkedik, de hatalmában egyáltalán nem, senki. Pedig jó volna azon hatalomnak, melytől üdvünket várjuk, természetével, képességi körével is megismerkedni. Mert azon körülmény, hogy számtalan bajnak orvoslását ép a zsinattól várjuk, csak azt bizonyítja, hogy van ilyen bajunk, és hogy azok orvosolhatása iránt nagy a kétségünk, de egyáltalán nem azt, hogy a zsinat azokat megorvosolni igazán képes is legyen.

Mi az a zsinat, vagy beszéljünk általánosabban, mi az a törvényhozás?

Az általánosán elterjedt, de hamis felfogás szerint azon hatalom, a mely új törvényeket és ezzel új irányt, új életet hoz létre egyik vagy másik téren. Ez önámítás különösen nálunk nagyon érthető: tanúi lévén mindnyájan, mint hoz országgyűlésünk derűre borúra szebbnél-szebb törvényeket a — papirkosár számára. Sokkal inkább megfelel a valóznak azon felfogás, a mely bármely törvényhozás feladatául azt tüzi ki, hogy az az élet által már fölállított törvényeket sanctionálja, vagy pedig elítélje. Vagyis, egy hasonlattal élve, a törvényhozás csakis egy törvényszék, a mely két vagy esetleg több, általános elismerés után törekvő irány között — dönteni és az egyiket változatlanul, vagy némi módosítással, a maga tekintélye latbavetésével érvényre juttatni van hivatva.

Ez azon felfogás, a melyet a történet, különösen a törvényhozások története fényesen igazol s egyedül helyesnek tüntet föl.

Ha ugyanis a törvényhozások történetét, a római 12 törvénytáblától a francia nagy forradalomig, — vagy a magyar 48-iki törvényhozásig tekintjük, avagy a zsinatokét a legelső, apostoli zsinattól a 70-es évi vatikáni zsinatig tanulmányozzuk, okvetlen észre kell vennünk, hogy egyik se hozott létre semmi egészen újat. A mint azok a híres decemviri csakis azt emelték állami törvényerőre, a mi a néptudatban úgyis már régóta mint törvény fennállott; úgy a nagy francia forradalom és a magyar 48-as törvényhozás hőroszai csakis azt sanctionálták, a mit egyes nagy szellemek évtizedekkel az ő fellépésök előtt már formuláltak és a mit éppen ezen indítás következtében a korszellem már hangosan követelt és jogosnak rég elismert.

És a mint az első ker. zsinaton nem arról volt szó, hogy valami egészen új parancsolatot adjanak, hanem csakis arról, hogy a két ellenkező parancsolat

között közvetítsenek, esetleg közülök a megfelelőbbet kiválaszszak és tekintélyökkel ellássák: úgy a vatikáni zsinaton is csak az sanctionáltatott és dogmatizáltatott, a mi a kath. egyház hittudatában már évszázadok óta mint hittétel szerepelt. Így minden törvényhozás nem annyira törvényhozó, mint inkább csak törvényesítő hatalom. A mely törvényhozás ezt szem előtt tartja, az diadalmaskodik és keresztülhat törvényeivel, a mely nem tartja, az egyszerűen kudarczot vall, mint a hogy azt keserűen tapasztalhatta Augustus császár ama híres „lex Papia Poppaea“-jával, a melylyel a római megromlott erkölcsöket akarta megjavítani és szerzett magának végtelen sok gúnyt és bajt.

Ha már most a magyar evang. egyház jelenlegi viszonyait vizsgáljuk és kérdezzük, vajon vannak-e abban ilyen irányok, határozottan körvonalozott és erőteljes pártok által képviselt törekvések és követelések, melyek az eddigi törvények keretén kívül vagy azok ellenében keletkeztek és törvényesítést vagy elítéltetést várnak, úgy, bocsánat, talán nem ismerem eléggé egyházi életünket — de én határozottan állítom, hogy nincsenek. — Vannak hiányok, van egy csomó ferdeség, sőt néhány pium desiderium is, de hát mindaz, egyáltalán nem zsinat elé, legfeljebb arra való, hogy hazafias bánattal rajta kissé elkeseregni lehessen. Nézzük a dogmák mezejét. Igaz, hogy soknak állása megingott, az egykor fényes festék is lekopott. De hát van-e még csak árnyéka is bármely újabb iskolának, mely a régi helyett valami újat akarna nyújtani? Még a külföldi, német sat. ebbeli törekvéseket se igen ismerjük. Ugyanígy áll a dolog a szertartásokat illetőleg is. Nemkülönben az iskolaügyeket illetőleg, a hol éppen most teremtett egy idegen hatalom nagyon kedves állapotokat, úgy hogy még tisztába se igen jöttünk, mint is állunk tulajdonkép. Legfeljebb az administratio terén volnának egyes kérdések, de se nem elviek, se nem fontosak. Így tehát csakugyan úgy áll a dolog, hogy nincs semmi ügy, a mely a zsinatot kívánná; a ki azt kívánja, az csupán az ember, egyes személyek, a kik az eddigi állapotokkal elégedetlenek (s ki ne volna az!), de jobbat nem tudnak, azt éppen másoktól várják és azt hiszik, hogy a zsinat e „másokat“ ex offo elő fogja teremteni, mint holmi „deus ex machina“-kat. Hogy ez önámítás, ezt gondolom, nem kell erősíteni. De ha volna is e bűvhatalma a zsinatnak, az előállnának is azok a most ismeretlen egyházboldogítók a magok terveivel, javaslaival, vajjon szabad volna-e a zsinatnak egyszerűen belemenni az ő elaborációikba, legyenek azok bár a legszebbek, legjobbak; szabad volna-e azokat törvény, még pedig nagyon erős s nagyon hosszú törvény erejére emelni, mielőtt azok még ez életben beváltak, lecsiszolódtak, vagy legalább is hosszabb ideig a hozzáértők napi kérdését, megbeszélés tárgyát képezték volna?

Lehetne ugyan meghagyni, hogy, miután már lesz zsinat, lássanak hozzá, keressenek tárgyakat és tárgyalják, beszéljék meg azokat (erre már voltak felhívások is olvashatók). Az ilyen eljárásnak, mely

ugyan nagyon hasonlít ahhoz a felfogáshoz, hogy „kaptunk salátát, most már csak szerezzünk peccenyét hozzá s kész a jó ebéd,“ az volna aztán az eredménye, hogy gyűlés hivatnék össze, ez kiküldene egy bizottságot, ez ismét egy másikat, míg végre a nem tudom hányadik fokú albizottságban, mely állna már csak két tagból, az egyik tag felkérné a másikat, hogy miután ő neki sok a dolga, csinálja meg a dolgot. Az a másik aztán, kinek természetesen szintén sok a dolga, fogna egy csomó régi határozatot és kész volna egy új javaslat, mely felett a zsinat azzal döntene, hogy: „legyen úgy, mint régen volt.“ A mikor pedig vége volna a zsinatnak, ott volnánk, a hol az egykori diákok, kik epedve várták az időt, a midőn a tanárok nem fogják őket többé tegezni, hanem per maga titulálni; mondhatlan dolgokat vártak ez új állapottól; a mikor pedig eljött, tapasztalniok kellett, hogy az csak annyiban különbözik a régítől, hogy míg előbb voltak: ti sz . . . ak, most lettek magok sz . . . ak. Így mi is keserűen vennők észre, hogy a különbség a régi és új közt csak az, hogy míg előbb voltunk zsinat nélküli egyház, most vagyunk zsinati egyház; különben minden úgy van, mint régen volt, legfeljebb, hogy egy illúzióval szegényebbek lettünk. A természetben nincs ugrás, a társadalomban sem.

Nem a zsinat az, a mi segíthet rajtunk, hanem más, egészen más valami.

Munkára föl! Válaszszon magának mindenki, ki arra hivatott, egy tért az egyházi ügyek körén belül, mely tehetségének és hajlamának leginkább megfelel, lásson szabadon és lankadatlanul annak műveléséhez, vegyük igénybe teljesen a szabad kutatás jogát, melyet apáink kivívtak és a melyet mi most szépen nyugodni hagyunk, tegyünk le egészen arról a „thu' mir nichts, so thu' ich dir auch nichts“ féle lágymeleg, színetlen szellemről; csatlakozzék mindenki határozottan, nyíltan egy párthoz, egy irányhoz, legyen az bármelyik; keljenek tusára e pártok, e különféle törekvések, a különféle orthodox és szabadelvű irányok; lássuk, kik az egyik, kik a másik irány hívei, lássuk, mik az egyiknek, mik a másik, harmadiknak az elvei, eszközei; szűnjön meg a mai állapot, a midőn sok maga sem tudja, hogy tulajdonképp milyen párt-, milyen iránynak a híve.

S ha majd aztán e küzdelemben ledülnek a régi korhadtt fák, melyek idejüket múlták, s helyükön új, életerős tenyészlet indul, újabb hajlások sarjadzanak föl, akkor aztán jöhet a zsinat, hogy ezt a vadtenyészetet kissé megrendszabályozza, megnyesegesse. De akkor aztán nem is lesz szükséges a felett vitatkozni, legyen-e, ne legyen-e zsinat, „muzáj“ lesz zsinatot tartani. A míg azonban e „muzáj“ el nem hangzott, a míg még vita tárgya lehet az ügy, addig hagyjuk; még nem jött el az ideje.

Szabó Béla.

A lóláb.

II.

Tartsuk jól szem előtt a kiinduló pontot: „Nem-katholikus elmében születtem, de mégis már több katolikus elmén elharapózott tévely, mintha az egyház ügye csak a papság dolga volna.“ Sőt ellenkezőleg, a két szentség: az egyházi rend és a házasság két testületi intézményt „szüleményez“, a papságot, mint lelki atyaságot és a családot, mint testi atyaságot.“

Magyarán megmondva ez annyit jelent, hogy a papoktól ered a „szellem“, a laikusoktól a „test“, mert a papok csupa szellem (hogy ne, hiszen ők nemcsak pünkösdkor, naponta veszik a spiritust, még pedig a javát), a laikusok pedig csupa test, durva anyag — crassa materia. Ugy-e bár, így érti a primás úr is azt a lelki és testi atyaságot? Látja, Arany-szájú Szent János ezt még sokkal kerekebben s minden cifrázás nélkül odavágta a hívek fejéhez. „Az egyház — mondja „De sacerdotis“ című könyvében — a papok igazgatására bizott isteni intézmény. A papok a laikusoktól épígy különböznek, mint az emberek az állatoktól. Ők a szentségek és a kulcsok hatalmának kezelői, határoznak a mennybe- vagy pokolba-jutás felett; királyoknál, fejedelmeknél fellebb valók.“

Ez legalább őszinte szó; de hát a magyar püspöki karnak ezzel a tévelyes világgal ugyan bajos dolog volna elhíttetni, hogy ők csupa szellem, — testi talán nincs is! — s hogy a laikusok s hozzá a Szent-István-társaság tagjai! — merő anyag. Mi sokkal szebben hangzik ez; mi „lelki atyák“, ti „testi atyák“ vagytok. Ugye de akkor, miért buzdítani őket, hogy szellemi munkásság, írói tevékenység által felsegéljék, oltalmazzák az anyaszentegyházat? Van ott értelme az „autonom“ szellemi közreműködésnek, ahol a szellemet az egyénből eleve kitagadják s az egyént, mint nyers, idomításra váró s magában véve tehetetlen hústömeget, egy rá nézve idegen, külső szellemi hatalom, az ú. n. papirend korlátlan kényes eszközévé, rabszolgájává teszik? A fazekasnak van hatalma az agyagon, hogy ugyanazon gyuradékból az egyik edényt tisztességre csinálja, a másikat pedig gyalázatra (Róm. 9, 21), de — kérdem — az agyag csinált-e valaha fazekast? Lám! lám! igen nagyon csehül állhatnak Önök biboros római urak világgá kürtölt „isteni szellemükkel“, hogy most a „testi atyákat“ nógatják, hogy oltalmazzák, segítik fel szellemükkel a „lelki atyákat“! S csakugyan volna szükségük — a laikus szellemre?

Látd-e, kedves olvasó, eddig te velem együtt bizonynyal úgy értetted a dolgot, hogy a herceg-primás úr az ő laikus író-hiveit tényleg autonom ker. munkásságra, komoly és alapos egyházirodalmi működésre buzdítja. Csalódtál velem együtt. Ne hidd azt soha, hogy a „lelki atya“ a „testi atyával“ szemben csak egy fikarczynit is enged valaha a maga kizárólagos jussából. Nem szellemet kérnek ők, hanem szellemet nyújtanak azoknak, kikben az ő szellemük megfogyatkozott. Rossz időket élnek, rossz

csillagok járnak. „Egyházi életünket — mondja a főmagasságú ajk — hasonlóknak találom az oltár keresztjéhez, mely fekete vasárnapon lepellel van bevonva; van mi örömet, van mi aggodalmat okoz.“ A mételty terjed, „a katolikus elme és szív álnok sugalmakra hallgat, Istennek egyházát saját fiai veszik ostromba s félő, hogy beteljesülnek az irás szavai: „Fili matris meae pugnauerunt contra me.“

S honnan ez aggodalom, miért e riadalom? Omladoznak talán angyaszentegyházának falai? Krisztus és a Szent-Lélek ügye forog talán veszélyben? Vagy talán el is bukott már? Dehogy, dehogy! Csak a lólab, kedves olvasó, csak a lólab! A mit eddig a Krisztusról, a Szent-Lélekről, ezek vezényléről, segédletéről, a hívek autonom közreműködése és oltalmáról hallottak, az mind csak személyvesztés volt! Most jön az igazi nóta!

„Meggzúnt a pogány császár s a ker. család emlőin megszületett a ker. király. A ker. hitre tért Constantin meggzúnt Pontifex Maximus lenni, ami volt mint pogány császár.“ S ki lett a Pontifex Maximus? „Szent hitünk alapczikkelye s minden szabadságok alapfeltétele, hogy az egyházi, a lelkiekben való főhatalom a ker. társadalomban más személyre bízott. Az angyaszentegyház nem emberek, hanem Isten műve s isteni szervezetének sarkpontja Péter.“

Milyen szép rendben következnek: Isten, Krisztus, Szent-Lélek, egyházi rend, Péter — lesz-e még valami? Csak várjuk sorát, mindjárt otthon leszünk. „Péter feje az apostoloknak, az egész egyháznak, mert csak neki mondá az Ur: „Te read építem angyaszentegyházamat.“ Péter az egyház fenntartó alapja, mert csak neki mondá: „legeltesd az én juhaimat.“ Péter tehát az egész angyaszentegyház főpásztora.“

Hát ezt a „sarkpontot“ ugyan könnyen kiugrathatjuk helyéből. A primás úr az Irást idézi, — kezet fogunk vele, nekünk is az Irás a fegyverünk. Csak-hogy az az Irás kétellű bárd, — az ember, ha nem jól forgatja kezében, magát is megvághatja vele.

Jézus — I. Máté ev. 16, 13—19 — Caesarea Filippi környékén járva, két kérdést intéz tanítványaihoz: „kinek tartanak engem az emberek?“ és „ti pedig kinek tartotok engemet?“ Simon Péter ekkor hitvallást tesz: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek fia.“ Jézus boldognak mondja őt; miért? Azért, amit „nem a test és vér jelentett ki neki, hanem a mennyei atya“ s aztán így szól: „*ὁὐκ ἔγωγε ὡτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν*“ stb.

Szándékosan idéztem az eredeti szöveget, mert az egy kicsit másként hangzik, mint a hogy a primás úr mondja.

Péter Isten kegyelmének, kinyilatkoztatásának osztályosa, az első, ki hisz Jézusban mint Krisztusban, vagyis Isten fiában. Ez a dolog lényege, mely világot vet Jézus nyilatkozatára. Jézus ugyanis ezen benne való hit alapján Simon Pétert egyrészt boldognak, azaz az üdvösség, a mennyekországa birtokosának, másrészt őt nem pusztán név szerint (mert hisz

a Péter nevet Ján. ev. 1, 43 szerint kezdettől, s mint Máté 14, 28, 29 kitűnik, állandóan viselte), hanem neve valóságos tárgyi értelme szerint Péternek, azaz sziklának mondja s kijelenti, hogy arra, a mi őt ez esetben Péternek, azaz sziklának minősíté, t. i. a Jézus Krisztusban való hitre építi angyaszentegyházát. Hogy itt nem a személyről mint pusztán személyről, hanem a hívő személyről, röviden a hitről van szó, azt, ha eléggé nem bizonyítaná maga a szöveg, mely — a mi különben teljesen indokolatlan volna — *Πέτρος* után a hímnemű szót mellőzve „*καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ*“ tehát nőnemű szóval folytatja, minden kétséget kizárólag bebizonyítják az analog esetek.

Urunk Pétert Péternek, úgyszólván, csak is oly esetekben nevezi, mikor ez a Messiásba vetett sziklahitben megáll, ellenkezőleg, midőn erőt vesz rajta az emberi gyarlóság s hitében meginog: Simon Jóna, az az Galamb-fi a neve. S teszi ezt, minekutána előbb már Péternek nevezé, így p. o. a Gecsemanekertben: „Simon alszol?“ (Márk 14, 37), vagy — s ezt jól jegyezze meg a primás úr — mikor versengés támadt az apostolok közt a felett, hogy melyik tekinthető köztök nagyobbak: „Simon! Simon! ime a Sátán kísért titeket!“ (Luk. 22, 24, 31) vagy megjelenése után tartott beszédében: „Simon, Jóna fia jobban szeretsz-e engem?“ (Ján. 21, 15). Mert bizony volt idő, a mikor gyengén szerette!

De talán csak mi protestánsok vagyunk azok, a kik tagadóba merjük venni a római téfelt, hogy Péter az egyház fenntartó alapja? Legyen, hogy igaza van Lonkay Szent Antalnak, a ki a „Magyar Állat“ akarom mondani „Allam“ f. é. márczius 26-ik számának vezércikkében emigyen döngicsél: „Hazugság vala az eszköz, melylyel az első csábítónak sikerült a bűnt a világba becsempészni. Hazugság lett a főeszköz azután is mindazok eljárásában, kik ama csábítót utánozván, a gonoszságot terjeszteni törekedtek. Ki ne emlékeznék azon sok hazugságra, melyekkel a századok folyamán a **hitujítók** az egyházat s annak intézményeit elárasztották?“ Legyen igaz e hazugság. De hát kérdem: van-e bátorságtok néktek ti Róma csahosai! — megugatni Pál apostolt is? S tudjátok, mit tartott az a Pál a ti Pétertekről? Pedig tudjátok, mit tett vele? „Szemtől szembe ellene állottam neki, mivelhogy el volt ítélve, együtt üzték vele a képmutatást a többi zsidók is, de midőn láttam, hogy nem egyenesen haladnak az evangéliom igazsága felé, ezt mondtam Péternek: a Jézus Krisztusban való hit által igazul meg az ember“ stb. (Gal. 2., 11, 13, 14, 16).

Nagy szomorúságtok néktek az a Pál, de nekünk nagy örömtünk. Tőle tanultuk meg többek közt azt is, hogy „mindnyájan Isten fiai vagyunk a Jézus Krisztusban való hit által“ (Gal. 3, 26), hogy „személyére Isten nem néz az embernek“ (Gal. 2, 6).

De halljuk tovább a biborost. „Mikor Pétert említem, az ő **utódjainak**, a római **pápáknak** egész sorozatát értem. A római pápa, mint Péter utódja, **csak ő** az angyaszentegyháznak alapja, Krisztus helytartója“ stb.

No most már egészen itthon vagyunk. Ide kell hát az az írói népfelkelés!! Hát csak rajta, sorakozatok hősi vitézek! Mert bizony ide már csakugyan támasztó szükséges, hogy a roskadozó épület nyakatokba ne szakadjon. Pedig lássa hercegprimás úr, ha valamelyik állítását, úgy ezt szívesen aláírjuk. Igen, ország világ előtt kimerem mondani, hogy a római pápa Péter utóda. Mert ennek a Szentírásban napnál világosabb alapja van.

Üssük csak fel Máté ev. ugyanazon t. i. 16. fejezetét. Mikor Jézus Pétert megtette, mondjuk, egyházalapnak, nyomban azután elkezdte jelenteni, hogy neki Jeruzsálembé kell mennie és sokat szenvednie. Erre viszont Péter elkezdte az Urat dorgálni. Miért ne, hiszen nem az Úr volt immár az anyaszentegyház alapja, feje, vezére, hanem ő. Ugy látszik, Péter be sem akarta várni, míg a Krisztus láthatatlanná lesz, már földönléte idején, jelenlétében is „helytartóskodni“ akart — no a pápák csak a „láthatatlan“ „látható“ helytartói akarnak lenni. — S az Úr mit szólt a dologhoz? „Jézus pedig fordulván, mondá Péternek: Távozzál el tőlem Sátán, botránkozásomra vagy; mert nem gondolsz arra, a mi isteni, hanem a mi emberi.“

Ime a mit mondtam, beigazoltam. A római pápa magának az Urnak — s ezért gondolom nem neheztem meg rám a „főmagasságú ajk“ — szavával élve, a Sátán utóda s a biboros urak, megmondotta Luther, a „Sátán zsinagógája.“

S milyen boldog volt a világ, mikor ezek a kedves atyafiak uralkodtak! Szebben én sem tudnám leírni, mint a hogyan ő eminenciájára cselekszi abban a rövid kis történeti visszapiillantásban, mely beszéde egyik főekességét képezi.

„Mikor az Ur Péternek és utódainak az isteni hatalmat adta (talán azt akarta mondani, hogy Pétert mint Sátánt és utódait magától ellökte?), már volt a „természeti téren“ egy hatalom, a fejedelmi; e fölé állított most egy természetfölöttit s a kettő oly példás egyetértéssel támogatta egymást.“ Már az igaz! Soha se volt köztük huzavona, perpatvar. Mindössze egyszer állott be egy kis félreértés köztük: „VII. Gergely pápa nem talált IV. Henriknél segílyt.“ De megis adta az árát, mert „éles volt ám akkor a hívő nép érzéke s hathatós annak buzgalma és közreműködési készsége!“ Oh áldott kor, vajha visszatérnél a királyok és császárok örömeire!

Hanem — s itt aztán elborul Zeus homloka (hátha megmozdulna rá újra a világ), „jöttek más idők, renaissancenak nevezik, pogány eszmék erjedése, észistennő kultuszának ocsmánysága, elvi szakadás, üldözés — ezt mind magunkra vegyük olvasó! — s a helyzet képe ma is: duló vagy szünetelő ostrom! Fel tehát kath. hívek! egyesüljetelek családban, társaságokban, irodalomban, országházban, nyujtsatok — hisz maga primástok mondja! — segílyt, oltalmat az egyháznak, — „csak annak szervezetét“, — igen — s ezt már mi mondjuk — csak azt a lólábat, csak azt ne bolygassátok.

De minek folytassam tovább? Sapienti sat. Riadó

az, protestáns testvérek, a mit oda át naponkint fujnak s hogy mit jelent ilyenkor tétlenül összetett kézzel világba nézni, azt felesleges mondanom. De nem holt meg, csak aluszik a leányzó. Hadd beszéljenek ők, mi majd tenni fogunk. Kikeltjük sírjából a Luther szellemét s ha újra összecsapunk, kettőnk közül egynek maradása nem lesz. Vagy ők s akkor az Antikrisztusnak, vagy mi s akkor a Krisztusnak van joga a földön uralkodni. Ám, ki egyszer megtudta győzni a világot, meggyőzi százszor is. Ha Istené ügyünk, megvédi és megsegíti azt. Munkára!

Dr. Masznyik Endre.

BELFÖLD.

Franzföld. (Torontál megyében) Frint János lelkész és Bohus Károly segédlelkész minden csütörtökön délután 3 órakor felváltva vallásos előadásokat tartanak az első elemi iskola nagytermében; Frint Nándor ötöd és hatodik leányosztályu tanító úr is csatlakozik az előadók sorához. Eddig nagyon látogatottak az előadások. — Az áhítatosság kezdődik énekkel, az előadást megelőzi ima, a felolvasást megint ima követi, és éneklés zárja be. Az előadások csak ideiglenesen fognak a szántóvetők nagy munkája következtében megszüntetni és ezek után ismét felvételnek. Eddig az iskola-terem tömve volt hallgatókkal és hiszem, hogy a hallgatók serege oly nagy leend, hogy a terem kicsiny lesz azok befogadására. De mind e mellett minden nap reggel van a templomban áhítatosság bibliamagyarázattal összekapcsolva.

Franzföldön a m. 1886. évben 237 gyermek élve született: 121 fiú és 116 leány; meghalt 61 finemű és 57 nőnemű = 118; eskettetett 35 pár, kik közül 1 vegyes és confirmáltatott 35 fiú és 31 leány = 66; Boszniába kivándorolt közel 300 lélek, kik ott letelepedvén Ferencz-Józseffalva helységet alakítottak. — Igen óhajtható volna, ha a magyarországi Nagyméltóságú és Főtisztelendő bányai Egyházkerület bizottságot oda küldeni méltóztatnék, mely ott intézkedni szíveskednék. Bizonyosan tudom, hogy van eset, hogy a szülék inkább a gyermeküket meghalni engedték, mint sem hogy azt a róm. kath. lelkészszel — ki a szomszédságban lakik — megkereszteltették volna.

A franzföldi 6 osztályú 6 tanító által ellátott iskolákban van mindennapi iskolás gyermek 257 fiú és 276 leány = 533 tanuló; ismétlő 97 fiú és 94 leány = 191 tanuló; összesen 724 tanuló.

Frint János, ev. lelkész.

KÜLFÖLD.

Der **Gustav-Adolf Verein** in den ersten 50 Jahren seines Bestehens von Dr. H. F. von Criegern, Leipzig 1882.

Der **Gustav-Adolf Verein** in Haupt und Gliedern von Julius Oscar Zenker, Leipzig 1882.

III.

Criegern művének befejezését a G.-A. jelenlegi állapotának áttekintése képezi. Érdekes itt különösen azon rész, melyben az egyes egyházi pártoknak az együlethez való viszonyáról szól, különösen pedig a confessionális

pártnak az egylet iránt folyton növekvő ellenszenvéről, mely a Gotteskasten mindinkább emelkedő felvirágzásával jár. A confessionalistáknak különösen az visszás, hogy az egylet olyan egyházakat is gyámolít, melyeknek papjai „rationalistikusok“, „Protestantenvereiner“. Az oettingeni dekanatus több lelkésze nevében egy interpelláló levél is jött az egylet elnökéhez, hogy mily állást foglal az egylet a protestáns-egylettel szemben, s azon egyházakkal, melyek annak pártján állanak; nem tartja-e szükségesnek azokat a segélyezésből kizárni? Dr. Fricke, az elnök, erre egy hosszabb levélben felelt, melyet a mű teljesen közöl (91. 92.). A levél azon, nézetünk szerint is egészen helyes álláspont-ról tanuskodik, hogy a segélyezésnél az egyház alapja, tehát hitvallása egyedül mérvadó, a pártállásra annyival kevésbé lehet az egylet tekintettel, mert az rendesen csak a lelkész pártállása, s mert az változékony, s miatta az egyházakat büntetni, segélyezés elvonásával igazságtalan dolog.

Az interpellálók e válasszal megelégedtek, de nem úgy a Gotteskasten hívei, kik az egyletet több tekintetből hitetlenséggel és pártoskodással vádolják. Ha a Gotteskastennak bár separatizáló, de nemes intentióját méltányolni is tudjuk: a Gusztáv-Adolf-egylet elleni oppositóját helytelennek és károsnak találjuk; mert sehol sem illetlenebb a pártoskodás és gyanúsítás, mint szemben a jótévővel, mindenekfelett pedig az oly jótévővel, a kinek működési tere az egyház.

Criegern eztán idézi az egyes egyháztörténetírók ítéleteit az egylet történetéről, s végül átmegy a statistikához. Rövid áttekintést nyújt a központi elnökség teendői, a főegyletek, „Zweigvereine“, nőegyletek és tanulóegyletek felett, hogy azután az egylet működési terét, a diasporát ismertesse. A segélyezett egyházak és intézetek száma azon időben 2933 volt, s bizonyos, hogy azon idő óta a 3000-et meghaladta. Criegern mindenekelőtt a németországi diasporáról ad számot elősorolván mind ama tartományokat, melyekben az egylet segítségére szükséges volt. Magyarországból 184 egyház kér segínyt, s hogy az egylet hazánkat mennyire pártfogolta és pártfogolja, kitűnik abból, hogy a jubileuméig egy millió kétszázézer márkán felül küldött haza evang. egyházainknak. Egyéb európai tartományok és országok is mind figyelme tárgyát képezik az egyletnek, végül még Dél-Amerika egyházi viszonyairól is tétetik említés.

Criegern műve végén felsorolja a forrásokat, melyekből az egylet ismerete meríthető; Magyarországot illetőleg megnevezi Limberger és Haan munkáit; a többi munkák majd mind a szászokkal és szász kérdéssel foglalkoznak.

Zenker fennnevezett műve főleg azért becses, mert Criegern művéhez a közelebbi adatokat szolgáltatja. Különösen értékesek az elején közlött okiratok, melyek az egylet keletkezésére fényt vetnek, kisérven azt legelső kezdetétől Zimmermannak a protestáns világhoz intézett felszólításáig, mely 21—28. lapon egész terjedelmében van közölve.

Nemkülönben igen érdekes a 30—57. lapokon közölt kimutatás, melyen össze vannak állítva mind az egyházak, melyeket az egylet keletkezésétől 1881-ik évig gyámolított; adva van az év, melyben a segélyezés kezdődött, valamint az adományok összege. Hazai egyházakkal majd minden lapon találkozunk, és pedig református egyházak,

kal is nem ritkán. A következő részben (57—76) az egylet vagyona van számokkal illusztrálva; és pedig előbb egy táblázaton az összes tőke és a már ráfordított évi segélyezések összege; utóbb pedig kimerítő részletességgel az egyes egyletek egyes alapítványai az alapító nevével, az alapítás idejével és évszámával.

Legfontosabb rész azonban az utolsó: az egylet szervezete (77—127. l.) Itt találjuk mindenekelőtt az egylet alapszabályait keletkezése idejéből, midőn még „G.-A.-Stiftung“ volt a neve, majd az utóbbiakat. Azután részletezve: a központi elnökség, a központi iroda hatáskörét, a központi pénztár növekvését, az egyes egyletek és az össz-egylet gyűléseit. Egy hosszabb kimutatás közli az összes főgyűlések határozatait, fontos okiratként az egylet belső történetére nézve; végül pedig a szeretetadományokat, évenkénti egymásutánban, a pályázó és a győztes egyházak megnevezésével, valamint a referens nevének megemlékezésével. Rövidke zárszó után következik az egylet névtára, utóbb pedig az egylettel rokon célzatu egyesületek létszám kimutatása is, köztük a mi gyámegyesületünk is.

Az egész mű átnézetes, szabatos, s minden oldalán érdekes. A Criegern-féle mű is elég élénken és érdekesen van megírva, bár sajnos, hogy szerző írásmódora következtében a lényeges események a nemlényegesektől nem igen különülnek el; az egész mű inkább a főgyűlések krónikája, apróságok és lényeges határozatok mint egyenrangúak jönnek elő; az igaz, hogy az olvasót egyaránt érdeklik, de nem úgy az ügyet, melyre vonatkoznak. — De ezen hiányt megmagyarázza a vázolt kornak közel volta, valamint a mű alkalmisága, mely idő tekintetében korlátozhatta szerzőjét. A ki az evangélikus egyház e századbeli története iránt érdeklődik, örömmel fogja olvasni e műveket, s elolvasás után annál nagyobb örömmel letenni, mennél jobban fekszik ez egyház ügye és java szívében, s mennél jobban tud méltányolni oly törekvéseket, melyek az emberek közt nem az elválasztó és elkülönítő tényeket, hanem az egyesítő kapcsolatokat keresik és megtalálják. — a. —

A magdeburgi 280 lelket számláló francia ref. gyülekezet ez év február 27-én ülte meg fennállásának kétszázados emlékűnépét. A Hugennották ivadékaik ezek, kiket a kath. fanatizmus hajdan földönfutókká tett s hazájukból kiűzött. — A német császár, a császárné, a magdeburgi consistorium és a városi hatóságok üdvözlő iratokat intéztek a presbyteriumhoz. Isten segítse meg továbbra is!

Nagy kitüntetés. A porosz közoktatási miniszterium elrendelte, hogy nyilvános iskolák tanítónői hivatalos jubileumok alkalmával állami kitüntetésben részesíttessenek, még pedig evang. tanítónő kapjon bibliát, katolikus pedig imádságos könyvet. Ezen kitüntetés már 30 évi szolgálat után alkalmazandó! — Ott aztán megbecsülik a tanítót.

A wittenbergi vártemplomot átépítik. Már 500 ezer márkát költöttek rá. A tornya 33 meter magas lesz.

Evangelizáció. Drezdában 1883. több evang. férfi és nőegyesületet alakítottak, hogy „előadások és keresztyén iratok által az evangelizáció művét gyakorolják.“ Iratait az egyesület ajándékképpen terjeszti, az utcán, tereken, kórházakban, vasutakon, fiakkerekben, lóvonatu vasuton, különösen pedig a hajósok és szénmunkások közt „valláskülönb-

ség nélkül.“ A múlt évben 30 előadás tartatott és 40,390 darab tractatust osztottak szét. — Ezek jól mozognak.

Egy híres kapuczinus. Marsalában nem rég meghalt Francesco frater, Garibaldinak fegyvertársa. 1860-ban ott hagyta a klastromot és Garibaldihoz csatlakozott. Durva pokrócz csuhájában a puskájával a vállán, eredeti alak volt, de katonásan megállta helyét. Calatasiminél néhány társával együtt egy ágyút foglaltak el, sőt Kalabriában hét garibaldistával együtt lefegyverzett 40 bourbon katonát. — Marsalába visszatérve mint napszámos kereste kenyerét. — Isten nyugossa a derék papot.

Barbar felekezet támadt Sarakowban (Oroszország). Főtaná, hogy a fájdalom bűn! Ezért embernek nem szabad fájdalmat szenvednie és a ki megbetegszik, azt vagy fel kell akasztani vagy megfojtani. — Már több rendbeli gyilkossággal vannak vádolva és a rendőrség már 42-öt közülök elfogott. — Iszonyú megtévedése ez az emberi elmének a vallás köpönyege alatt.

Poroszország fősuperintendensei azonos főpásztori levelet (egy közös pásztori levél — mint tervezték — kibocsátásától tiltattak. — Boldog német szabadság!) bocsátottak ki a vasárnap megszentelése érdekében. Erősen kikelnek a vasárnap megszentelésére ellen és szeretettel figyelmeztetik a híveket arra, a mit Krisztus az ördögnek mondott: „Nem csak kenyérral él az ember, hanem istennek minden igéjével, mely az ő szájából származik.“ — — Adjon Isten jó sikert!

Ausztria. Dr. Otto, a bécsi cs. kir. theol. fakultáson az egyháztörténelem tanára nyugalmába lépett. — Magyarországon is él számos tanítványa. — A tanári collegium új tanáru első sorban dr. Trautenbergert a brünni derék ev. lelkészt és neves historikust hozta javaslatba, aztán pedig Buddensieget, Löschet és Schultzet. — Trautenbergnél kiemelik, hogy miért hívjanak külföldit, mikor arra való belföldi ember is van. Helyesen mondjátok osztrák hitsorsosok!

Orosz igazság. 1885. december 1-jén, midőn a kronstadti evang. lelkész — Streng a neve — a confirmandusokat az oltárhoz vezette, eszt nemzetiségű asszonyok ott a templomban megtámadták, a keresztet kiverték kezéből, ruháját le-, szakállát kitepték, mert — nem bírja jól az eszt nyelvet s káplánja éppen nem volt. — A dolog az esküdtszék elé került és az esküdtek az asszonyokat felmentették. Az államügyész ilyen vádbeszédet mondott: Az asszonyok más helyen is leszámolhattak volna a pappal, és például az utcán jól elverhették volna s így talán eltették volna helyéről. — A mi orosz barátainknak még is csak jó ízlésük van!

Az **üdv serege** Vigan városában (déli Franciaország) nem rég a következő hirdetést ragasztatta ki: „Eli, a hat éves proféta solóját fogja énekelni, Lea, a kilencz éves profétanő dalra fog gyujtani. A 12 éves Emma profétanő jósolni fog.“ — Helyesen mondja erre az „Allg. ev. luth. Kirchenzeitung“: és még ez is akar keresztyén felekezet lenni!

Az **ulmi dom** befejezéséhez közel van. Ezen nagyszerű góthstilű székes egyház alapkövét 1377-ben tették le s építettek rajta 1492-ig; ezután abban hagyták az építést. 1530-ban egész Ulm a protestantizmusra térven át, a templom is az evang. egyház tulajdonába ment át. Ezen

templom az evang. egyház legnagyobb istenháza. 57,000 négyszöglábnyi tért foglal el és 28,000 ember fér el benne. Most teljesen be fog fejeztetni. Tornya 160 méter magas lesz és 1889-ben reménylik a zárkövet letehetni. — Isten segítse meg őket e nemes munkában!

A mi sorsosaink. — Az „Allg. ev. luth. Kirchenzeitung“ írja: Az általános gazdasági kedvezőtlen viszonyok következtében az angol állami egyház lelkészeinek jövedelme nagyon csökkent. — Némely helyen felére, másokon $\frac{2}{3}$ -ára szállott le. Van egy állomás, melynek 1879-ben még 496 font sterling jövedelme volt, — most 275 font, másik helyen volt jövedelem 1873-ban még 284 font, mult évben semmi. — Bizony megérezzük a hanyatlást mi magyar papok is!

Chios szigetén a lakosságnak egy része az egyházi adóval hátra maradt. A sziget püspöke ezért kimondta az interdictumot és a lakosok, miután a lelkészek a szolgálatot megtagadják, már több ízben egyházi szertartás nélkül voltak kénytelenek halottjaikat eltakarítani. — Medicina peior morbo!

A dorpáti egyetem napjai meg vannak számlálva. — Livland kormányzója, Sinowjew tábornok, a czárnál a dorpáti egyetemnek, mint a német törekvések kiinduló pontjának, megszüntetését indítványozta. A czár a jelen-tésen megjegyzette: „A megszüntetés már tervbe van véve.“

A porosz kath. püspökök esküje. — Febr. 13-kán jelent meg egy királyi rendelet, mely a porosz kath. püspökök által leteendő esküt tartalmazza. Ezen esküminta ugyanaz, mely 1873 előtt volt érvényben és a kulturharci esküformulától abban különbözik, hogy nem áll többé benne a passus: „az állam törvényeit lelkiismeretesen megtartani“ és a püspök csak azután teszi le, ha már megválasztva és megerősítve van. Bismark és XIII. Leo: „magna ingenia conveniunt.“

A **vegetarianismus** is ért a reclamehoz. — Meranban egy röpirat jelent meg, mely hirdeti, hogy a vegetarianismus a „keresztyénség alapfeltétele“; ezért tartsanak az egyházak zsinatot és segédkezzenek a „nagy mű“ létesítése körül. A husevés különben nem az özönviz óta van divatban, mint Hyeronimus és más írásmagyarázók Mózes I. 9. 2 s a t. alapján felteszik, hanem már a paradicsomban vette kezdetét. A „jó és gonosz tudásának fája“ alatt nem lehet gyümölcsfát érteni, mert az Isten az embert nem csábithatja rosra. Csak az által, hogy az ember állatokat ölt és husokat megette, szegte meg Isten parancsolatát. — Miket nem gondol ki a német! —

Oroszország nagyban üzi a térítést. A mint az „allg. luth. Kirchenzeitung“ írja, Estlandban már megint 250 lutheránus tért át az ó-hitűvallásra. Az iskolákban meg rózsafavesszővel verik a német gyermekekbe az orosz nyelvet.

Hány zsidó van a föld hátán? A Párisban megjelenő „Archives israélites“ szerint 6,300.000 zsidó lakik a földön. Európára esik 5,400.000; Ázsiára 300.000; Afrikára 350.000 és Amerikára 250.000. — Európában van legtöbb zsidója Oroszországnak: 2,552.000 (768.000 Lengyelországban) és Ausztria-Magyarországnak: 1,644.000 (Galicziában 688.000). Németországban van 562,000, Romániában 263,000, Törökországban 105,000; a Németalföldön 82,000, Franciaországban 63,000, Olaszországban 40,000 s a t. — Palästínában csak 25,000 zsidó van.

Egyetemek. — Ausztria egyetemait ez évben igen erősen látogatják. A 8 egyetemnek van 13,100 tanulója. Bécsben 5007, Grazban 1215, Innsbruckban 863, Prágában 1496 német s 2035 cseh, Krakauban 1138, Lembergben 1011 és Czernoviczban 245. — Berlinben van jelenleg 5357 tanuló. Az egyetem kiadása jelenleg 2,094,044 márka.

VEGYESEK.

Jelentés és felhívás a Magyar Agenda ügyében.

Sajnálattal jelentvén egy részről: hogy e lap utján közzétett múltkori felhívásomnak azon elszomorító eredménye volt, miszerint az összes magyar ev. lelkészi kar részéről csak négy küldött be keresztelelési beszédet, másrésztől azonban azon reményben élvén, hogy jelen felhívásom következtében a hideg közöny jege még is fel fog egyik vagy másik lelkész-társ szívében engedni, felkérem lelkészársaimat: hogy folyó évi április 24-kéig legyenek szívesek, hozzám a szentírásból vett hely nyomán egyházkelő nők avatására vonatkozó kenetes beszédet és imát következő alkalmakra beküldeni.

1. Törvényes auya avatására egészséges gyermekkel: a) a templomban, b) a háznál.

2. Törvénytelen gyermek anyjának egyházkelésére.

3. Törvényes anya avatására, midőn a gyermek holtan született vagy időközben meghalt, a) templomban, b) hosszabb gyengélkedés esetében a háznál.

Az ügy fontos, de egyszersmind sürgős is levén, lelkészársaim buzgó és szíves közreműködését kérem és elvárom. — Rozsnyón, 1887. márczius 28-kán.

Czékus István, püspök.

— **Kérelem!** — Jóllehet a tiszai kerület főt. püspökének fentebb közlött kijelentése nem igen biztat eredménynyel, tisztársaimat esetleg gyülekezeteink kántorait tisztellett felkérem, hogy szíveskedjenek a vidékükön, gyülekezeteikben szokásos liturgiai formulákat hangjegyek kíséretében alulírottához beküldeni. Hazai evangyéliumi egyházunk liturgiája oly különféleséget mutat (gazdagságnak nem akarom, szegénységnek nem merem nevezni), hogy kívánatos volna, legalább ebben a tekintetben, a mennyire lehet, egyöntetűséget hozni létre. A jót, maradandót érvényre emelni, a ferdét kiküszöbölni. E cél elérésére a szükséges előmunkálatok megtehetése céljából nélkülözhetlen a tényleges állapotot feltüntető anyag beszerzése. Ez okból bátorodom a fentiszelt urakhoz intézni fentebbi kérésemet. **Szerk.**

— **A Luther-társaságra** fizettek márcz. 12. óta:

Régi tagok 1887-re. Szigethy Dániel 4 frt, Horváth Sámuel 4 frt, Hetey Mór 4 frt, Molnár Lajos 4 frt, Matisz Károly 4 frt, Kovács Mih. 4 frt, Hörényi Lajos 4 frt, Tolnay József 4 frt, Fagyas János 4 frt, Bognár Endre 4 frt, Szigethy Lajos 4 frt, Masznyik János 4 frt, Michaelis Izidor 4 frt.

Új tagok:

Farbaky József 87. és 88-ra 8 frt, Breznyik János 86—88-ra 12 frt, Bellus János 87-re 4 frt, a selmeczi lyezum tanári kara 87-re 4 frt, Hornyánszky Viktor 4 frt, Mikolík Gyula 4 frt, Ivánka Imre 5 évre 20 frt, Fuchs Gusztáv 4 frt.

Pártoló tagok:

néhai Halász János gyűjtése 2 frt 30 kr. Andorka János esp. gyűjtése 9 frt 50 kr. Winkler János 2 frt.

— **A veszprémi evangyéliumi esperességbe** kebelezett somlóvidéki evang. lelkészek közmegegyezéssel elhatározták gyülekezeteik körében oda működni, hogy a dunántúli evang. egyházkerület egyházi főjegyzőségére nagytiszt. **Gyurátz Ferencz**, pápai lelkész úr, választassák.

— **A budapesti valláserkölcsi felolvasások** első sasonja márczius-hó 31-én igen szép sikerrel ért véget. Az utolsó felolvasást Kenessey Béla, evang. ref. theol. tanár tartotta, mire Horváth Sándor, budapesti evang. magyar lelkész egy kis zárbeszéddel bezárta a cyclust.

— **A besztercebányai** 4467 lélekből álló gyülekezetben a múlt évben született 99 f. 64 n. = 163 gy.; meghalt 70 f. 61 n. = 131 sz.; hirdettetett 46 pár, eskettetett 36 pár; úrvacsorával élt 3460 sz.; konfirmáltatott 17 magyar 4 német és 52 tót = 73 gy. — A gyülekezet múlt évi bevétele 21,532 frt 39 kr., kiadása 20,497 frt 82 kr, pénztári maradvány 1034 frt 57 kr. — A gymn. alap bevételkiadási mérlege 905 frt 15 krt. mutat, vagyonállása 12525 frt 84 krt. — A gyülekezet tőkéje 38,271 frt 3 kr. Az anyaegyház népiskoláit 94 f. 163 l. = 257 gy. látogatta. a fiáki iskoláiba 251 gy. járt, a gymnasiumba 83 tanuló járt (mind ev.), a tanulók összes száma 591. Az alumnem m. évi bevétele 1022 frt 63 kr, kiadása 700 frt, vagyoni állása 8800 frt, benne 21 tanuló évi 20 frtért, 4 ingyen, 2 féldíjjal kapott ebédet. A nyugdíj alap 534 f. 92-krrel gyarapodva 8182 frt 77 krra nőtt fel.

— **Lelkészwálasztás.** A besztercebányai egyháznak halálózás következtében megürült egyik lelkészi állomásra szavazattöbbséggel **Mikler Sámuel**, eddigi nagykőrösi tanár választatott meg. Isten áldása kísérelje működésében!

— **Boszniában** 500 franzföldi (Torontálmegyei) telepes ág. hitv. evang. egyházközösségé alakult.

— **Kis choralgyűjtemény** a magyarhoni ág. hitv. ev. theologusok használatára összeállította Frűhwirth Samu, akad. énektanító. Az egyetemes ev. theol. akademia sajtája. Ára 25 kr. — E kis gyűjtemény csak a hazai protest. egyházunk nyelvein „egyformán” használt choralénekeket tartalmazza, és mint az előszóban mondva van, ez csak kísérlet azon kívánság megvalósítására: „hogy legyen egységes egyházi énekünk.” A lelkészek, mint az istentisztelet vezetői, első sorban vannak arra hivatva, hogy egyházi énekünk emelésén és mivelésén működjenek, tehát remélhető, hogy theol. ifjúságunk méltányolni fogja a szerző eme önzetlen és egyházi énekünk érdekében sokra becsülendő törekvését. A szöveggel ellátott 48, az eredetihez a mennyire lehet hű és egyszerűségében szép dallam mellett van még sok a költők zeneszerzők és az énekek eredetéről szóló jegyzet is. A szerző nézete az, hogy az istentisztelet vezetői barátkozzanak meg azokkal is, mert csak akkor érthetik meg teljesen az énekek tartalmát, ha szem előtt tartják azon körülményeket, melyek alatt az egyes énekek keletkeztek. Az érdeklődő a kutatásra elég indítást nyerhet a jegyzetek által, tehát nemcsak a tanuló ifjúság, hanem a lelkész és kántor kezében is jó szolgálatot tehet ezen kis útmutató. Hogy a feliratok mind a három nyelven meg vannak az egyes énekek homlokán (vastag betűkkel a magyar, és aprókkal a német és tót) az a művészeknek előnyére szolgál. — A kiállítás (Hornyánszky Viktor nyomdájából) csinos és tiszta, tehát meglelégedéssel veheti az ember a kezébe a szép füzetet. Frűhwirth úrnak pedig buzdításul mondhatjuk, hogy fogjon ép oly szorgalommal és szakavatottsággal a liturgia összeállításához, mint a hogyan a kis choralgyűjtemény szerkesztésén fáradozott.

— **Megjelentek** az egyetemes evang. theol. ifjúság „Gondolat” című folyóiratának 3-ik, a soproni theol. ifjúság „Törekvés” című lapjának ugyancsak 3-ik száma, mindkettő elég változatos és érdekes tartalommal.